

УДК 821.161.2-343

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.31.04>

Світлана Карпенко, канд. філол. наук, доц.

ORCID: 0000-0003-0700-2036

e-mail: svitlanka_nova@ukr.net

Білоцерківський національний аграрний університет, Біла Церква, Україна

ДО ДИСКУРСУ УКЛАДАННЯ ЗБІРНИКА КАЗОК: ТРАДИЦІЯ ТА ПОШУК ОРИГІНАЛЬНОСТІ

Питання укладання збірника казок не втратило актуальності ще від видань "Записок о Южной Руси" П. Куліша. Упродовж тривалого часу у фольклористиці формувалася методика фіксації та варіанти способів представлення читачам народної казки як жанру. Здійснено структурний аналіз окремих таких публікацій із метою з'ясування обов'язкових і варіативних складових збірників народних казок, а також можливості подальшого їхнього використання. Одним із важливих показників паспортизації казкових сюжетів є встановлення їх шифрів відповідно до міжнародних показників мотивів (СУС та АТУ). Це питання перебуває на етапі розв'язання. Переважна більшість сучасних казкознавців намагаються вивчати так звані "білі плями" науки, сприяти оприлюдненню академічних чи приватних архівних фондів.

Висвітлено праці вчених ХХ ст., а також сучасників із метою простеження генези питання удосконалення видань народної прози. Зокрема, збірники М. Левченка "Казки та оповідання з Поділля: в записках 1850–1860 рр." (1928), Л. Дунаєвської "З живого джерела. Українські народні казки в записках, переказах та публікаціях українських письменників" (1990), І. Хланті "Казки та легенди з-під Хустського замку" (2016), І. Грищенко "Міжетнічні стосунки в українських народних казках" (2009), "Калинова сопілка: антологія української народної прозової творчості" (1998) О. Бріцної, Г. Довженок, С. Мишанича. Акцентовано на використанні упорядниками не лише архівних фондів, а й сучасних фольклорних записів, що свідчить про життя казкової традиції нашого народу. Також здійснено аналіз вказаних видань з увагою на застосуванні упорядниками традиційних та оригінальних методів облаштування збірників народних казок.

Ключові слова: народна казка, українське казкознавство, збірник казок, показчик типів казок, науковий дискурс.

Вступ. Перспективи вивчення української народної казки нині як ніколи сприятливі з огляду можливості доступу до рідкісних збірок, що перебувають у цифровому форматі у фондах бібліотек по всьому світові. Інтернет-ресурси набули популярності завдяки легкості в перевірці джерела та його використанні як посилання. Проте особливістю формування сучасної науки про казку є не лише вивчення міжнародного досвіду та написання аналогічних досліджень на вітчизняному матеріалі, а й аналізування, узагальнення знань про теорію народної казки та способи її фіксації. Натепер окремих студій потребують видання народних казок, у передмовях до яких упорядники вказують мету, завдання та їхнє практичне використання. Основний інтерес становлять збірники казок першої третини ХХ ст., що вміщують результати перевірених часом методів вивчення народної казки. Матеріали з них часто служать джерелом для формування художніх і науково-популярних збірок нашого часу.

Мета дослідження полягає у простеженні дискурсу навколо способів упорядкування й подання народної казкової прози у збірниках ХХ ст. та акцентуванні уваги на виданнях, що сприяли розвитку українського казкознавства. Особливістю казки як фольклорного жанру є вигадка. Проте творча уява оповідача обмежена певними видовими категоріями (казка чарівна, побутова, про тварин), досить чіткою структурою, традиційними образами та смислами. О. Івановська, зокрема, наголошує, що "структурований матеріал уможливіє інтерпретацію фольклору як суб'єктно-образну систему та дає теоретичне обґрунтування його онтологічних категорій" [7]. Неодноразово питання збірок порушувалося в окремих і вступних статтях М. Левченка [14], І. Хланті [19], Л. Дунаєвської [3; 4; 5], І. Грищенко [1; 2] та інших науковців як минулого, так і цього століття, що вказує на актуальність пошуку оптимальних способів і методів облаштування збірника казок.

Методологія дослідження. Під час дослідження було використано методи: аналізу для формування висновків про способи організації збірок казок; історичний – сприяв простеженню процесів генези видань упродовж ХХ ст.; зіставний – допоміг виявити оригінальність методів роботи упорядників із текстами казок.

Важливим чинником у формуванні дискусії навколо збірок казок була і лишається проблема шифрування

сюжету за показниками типів. Такі видання суттєво розвинули казкознавчі студії, активізували роботу науковців з архівними фондами та уможливили доступ до розгляду та розуміння специфіки зразків народної оповідної традиції на міжнародному рівні. Проте вони мають і свої недоліки. Так, зокрема, показчик "Східнослов'янських казок" (1979) [18], так званий СУС, обслуговував лише три національні системи казок із 15, що входили до СРСР. Для українського казкознавства штучно створений науковий мікропростір дослідження сюжетів казок у російськомовному середовищі втратив актуальність. Подібно до вірменської, грузинської й інших ідентичних спільнот, що стали політично незалежними, виникла потреба наголосити на своїй присутності в науковому світі слов'янському та європейському. Одним із завдань сучасного казкознавства є здійснення перегляду загальноприйнятого показчика Аарне–Томпсона [22], або прибалтійських показчиків (зокрема Б. Кербеліте [13]), перекладі таких видань і вписуванні своєї сюжеттики до існуючих у них рубрик чи тематики мотивів. Одноосібність показчика (національний) стала малоефективною. Найкращий варіант важко визначити, тому що, наприклад, методика укладеного литовського показчика новіша й більше відповідає сьогоденню, а показчик Аарне–Томпсона [22] (хоч і постійно поповнюється) усе ж історично тяглий (велика кількість збірок ХХ ст. має його нумеровану рубрикацію). Одне з останніх досліджень українського казкознавства пропонує альтернативний крок розв'язання проблеми. Так, Л. Мушкетик у монографії "Персонажі української народної казки" вказала шифр казкових сюжетів за СУС та АТУ, що безперечно виводить українську казку на міжнародний рівень [17].

Результати дослідження. ХХ ст. в історії українського казкознавства припадає на третій його період, що умовно називається "популяризаторським". Наука про казку в цей час представлена збірниками казок і супровідними до них науково-популярними статтями в вигляді рецензій, передмов, вступних слів, звернень до читачів і післямов чи приміток. У наших статтях вже частково було порушено питання періодизації цієї галузі фольклористики та її методології [11; 21], але дослідження збірок у такому аспекті раніше не висвітлювалось.

Видання М. Левченка "Казки та оповідання з Поділля" [9], що ілюструє регіональне побутування казкових сюжетів у ХІХ ст. і досвід укладання фольклорних

© Карпенко Світлана, 2022

збірників на кінець 1930-х рр., не випадково привернуло нашу увагу. М. Левченко був учнем А. Кримського, відомий у казкознавстві багатьма статтями та збірниками казок. У розвідці "Збірка подільських казок 1850–1860-х рр. волосного писаря Димінського" [14] учений повідомив про готовність до друку матеріалів рукописів А. Димінського та С. Руданського, над яким працював три роки. 1928 р. ним упорядковано та видано два випуски згаданих "Казок та оповідань з Поділля" у записках А. Димінського та С. Руданського 1850–1860 рр. [9], що належать до важливих академічних видань українського казкознавства. Праця має присвяту А. Кримському, як визначному керівникові, духовному наставникові, що усяляко "пособляв" та був уважним до наукової роботи упорядника. У вступному слові академік А. Лобода (як очільник Етнографічної комісії української Академії наук) зробив історіографічний огляд вітчизняного казкознавства та вказав на місце публікованої праці у системі фольклористики. Позитивним стало те, що в книзі подано детальні дані з біографії А. Димінського, його внесок у збирання фольклору, а також статтю про фольклористичні інтереси С. Руданського, що були малодоступними для наукової спільноти. У двох випусках видання представлено народну прозу Поділля: перекази, легенди, казки, анекдоти (I т. – 461 од. та II т. – 206 од.). Записи казок ("звіриний епос, фантастичні та побутові") подано переважно у другому випуску під рубрикою "Казки фантастичні, жартівливі вигадки, дотепи, загадки та прислів'я". Методику укладання М. Левченко запозичив у М. Драгоманова.

У способі зарахування оповіді до однієї з жанрово-тематичних груп збірника М. Левченко керувався сюжетом, менше звертаючи уваги на додаткові мотиви в оповіданні чи казці. "Коли все ж додатковий мотив яскраво проступав", упорядник у кінці твору робив припис, що цей текст може належати і до такого жанру, або що він нагадує такий-то номер у збірнику. Торкаючись питання заголовків оповідей, М. Левченко зазначив, що власноруч подавав їх літературною мовою, а не діалектною, щоб зручніше було користуватися збірником кожному українському читачеві. Проте запропоновані А. Димінським назви залишив (вони дуже схожі на формулювання назв сюжетів покажчиків). Також біля кожної казки є вказівка на номер "листа" за рукописом. Наприклад, 140. "Бог у бідної вдови" (л. 284 звороті) ("Сказка, що Бог прийшов до багатого чоловіка на двір на вісіля, і багач его псами заковив"); 527. "Вітер дає чоловікові чарівну кізочку, скатертину та бубон" (л. 321) ("Сказка, що чоловік позивав вітра до Бога, що му пашню розсипав"); 596. "Як німці-школярі дістали: один їсти, другий вина, а третій грошей" [20, с. 585: "Німці"]. Як вже зазначалося вище, збірник переважно складають народні казки, що мають побутову основу. Цим саме і викликано проблему сприйняття упорядником записів як казок або оповідань. Усього двотомник нараховує 667 одиниць. Окремо у передмові М. Левченко надав роз'яснення: 1) про використання квадратних дужок у тексті (ними упорядник виділяв літери, слова або речення, яких немає в оригіналі: "Я їх мусив пододавати сам, щоб читач не мав гаяти часу на зрозуміння того чи іншого запису, який через поспіх або недогляд містить у собі неясність, або де живовидячки що-небудь пропущено" [9, с. XIX]; 2) про систему правопису у виданні (переважно за рукописами); 3) про нечіткі місця (стосовно вживання м'якого знаку).

У першому томі сюжети, що названі А. Димінським казками, М. Левченко, з огляду на мотиви сюжетів, подавав до тематично інших груп (наприклад, про нечисту силу, про мерців, про створення світу тощо). Сюжети, що упорядник відніс до казок, мають або популярного казкового героя, або відомий казковий мотив. Варіанти казок часто розташовані у розділі не поряд, але їх легко знайти

за іменем головного героя чи сюжетом (наприклад, 471. "Покоти-горошок", 513. "Як Покоти-горошок змія переміг і врятував свою сестру та королівну і одружився", 514. "Як Покоти-горошок, забивши чорта, врятував сестру і братів"). Серед казок про тварин, зафіксованих збірниками на Поділлі, – 3 кумулятивні. Цікаво, що окремі тексти записано латиницею, але їх не складно читати (наприклад, 452. "Циган та лев"). Своїм збірником М. Левченко хотів довести неподільність і цілісність України: "Кожен безсторонній читач наочно побачить, що ніякі політичні кордони не розбили вікової одності в мові нашої України по цей бік Збруча і по той його бік: це нерозривно одна-єдина Україна" [9, с. XIX].

Зважаючи на популярність методики укладання збірників народної прози М. Драгоманова, вчені – казкознавці другої половини ХХ ст. активно її використовували та суттєво доповнили. Простежуючи дискурс навколо упорядкування видань казкової прози, звернемося до напрацьованої вченої кінця ХХ ст. – Л. Дунаєвської [3; 4; 5]. Її теоретичні студії стали підґрунтям для здійснення нових класифікацій сюжетів казок і тематичного поділу у збірниках. Зокрема, вона описала три рівні групування казок. Серед яких названо поділ "за темою і характером провідного конфлікту". На прикладі соціально побутових казок, Л. Дунаєвська запропонувала такі групи: 1) про бідних і багатих; 2) антипанські; 3) антицарські; 4) антипопівські; 5) антирелігійні [4, с. 89]. Реалістичне відображення дійсності за допомогою фантастичної вигадки пояснюється нею як основна сутність ідейно-художнього складу соціально-побутової казки [4, с. 90]. За характером головного конфлікту казки поділено на: 1) дидактичні (залежність героя від надприродних сил Доля, Щастя, Злидні); 2) сімейно-антагоністичні (старший / менший, мачуха / пасербиця); 3) гумористичні (про дурнів, ледарів, шахраїв, п'яниць, витівки солдатів); 4) сатиричні (трудящі / правляча верхівка, духівництво). У цих казках діють три групи образів: добротворці, злотворці, знедолені. Окрема група – дидактичні – представлена дією антропоморфних істот, від яких залежить життя кожної людини (Доля, Щастя, Смерть, Біда). За переконанням вченої, комізм чарівних казок відмінний від побутових засобами творення. Тип дурня присутній у невеликій кількості казок (молодший син або молодий чоловік, ледача жінка або дурна наречена). Для українських сатиричних казок найтиповіший образ – жартівник (так званий, трікстер) [4, с. 104]. Серед казок про тварин Л. Дунаєвська вважає доречним робити поділ на дві групи сюжетів: алегоричні казки і повчально-розважальні. У групі алегоричних казок вона пропонує розгалуження на байки, а повчально-розважальні – на докучливі (кумулятивні). "Чистим" жанром казок про тварин дослідниця вважала саме повчально-розважальні, що мають пісні – сигнали (на зразок, "Колобок", "Рукавичка", "Коза-Дерева" й подібні). Художніми засобами сюжетів є: ретардація, градація, гіпербола та числова символіка. За спостереженнями вченої, конфлікт презентує характерну ознаку не лише соціально-побутових казок. Він присутній у всіх казках як тема. Зав'язка діалектично пов'язана з розв'язкою, що є ще однією ознакою дотримання теми оповіді [4; 5].

Особливістю оригінальності набув збірник зредагований Л. Дунаєвською "З живого джерела. Українські народні казки в записках, переказах та публікаціях українських письменників" [6]. У вступному слові "Напиймося з живого джерела" упорядниця вказала на особливість, що "це не просто збірка народних казок, адресованих читачам різного віку. Її мета ознайомити читачів з багатством казкового епосу рідного краю, засвідчити той факт, що на традиціях народного мистецтва виховувались і виховуються кращі діячі національної культури" [6, с. 5]. Звертаючи увагу на структуру збірника, Л. Дунаєвська наголосила, що наповнення його відбулося за рахунок записів як минулого століття, так і сучасних, здійснених

письменниками, фольклористами, педагогами, книговидавцями (1 розділ "Красноцвіт" – 20 оповідачів, 72 казки; 2 розділ "Чарівна шкатулка" – 11 оповідачів, 62 казки). Оригінальність видання постає у тому, що сюжети казок не повторюються, із числа варіантів взято найвдаліші й повні, частина записів представлена із архівних фондів (38 джерел), що включають збірники казок, зібрання творів письменників, філологічні й етнографічні розвідки. У кінці збірника, у примітках, подано паспортизацію казок (місце запису, інформація про збирача, рік запису, прізвище та ім'я оповідача, упорядника збірника, якщо сюжет є передруком з іншого видання). Відсутність кодування за показниками пояснюється тим, що упорядниці не ставила собі це за мету. У виданні максимально дотримано способ оповіді, говіркові елементи тощо. Також Л. Дунаєвська звернула увагу на роль Асоціації українців, що спільно відроджують і повертають на батьківщину оригінальні народні казки, перлини народної мудрості й духовності.

Серед сучасних казкознавців привертає увагу публікаційна активність І. Хланти. Йому вдалося зафіксувати до 10 тисяч зразків народної прози, серед них і казки. Заслуговує на методичну оригінальність упорядкований ним збірник "Казки та легенди з-під Хустського замку" [8], що об'єднує такі фольклорні роди: казка, легенда, бувальщина, билиця, анекдот. Казки у збірнику поділено І. Хлантою на: казки про тварин, героїко-фантастичні та соціально-побутові. Найбільше вчений розділив соціально-побутову групу казок, умовно класифікувавши на: 1) антипанські; 2) про попів, які заблудили від правди; 3) антицарські; 4) про бідних і багатих і 5) родинно-побутові (не подрібнюючи на підгрупи). Записи текстів фольклорист здійснив упродовж шести тижнів, зафіксувавши від Ю. Баняса 210 казок різних видів, велику кількість легенд, переказів, анекдотів, бувальщин, притч, коломийок і пісень. Передмова до видання переважно присвячена особистості казкаря. Завдяки І. Хланти, казкарь постає перед нами з усіма манерами виконання (голос, міміка, жести, улюблене місце для оповіді тощо), із тематикою та проблематикою народної прози. До збірника потрапило: 29 казок про тварин, 81 героїко-фантастична, 64 соціально-побутові казки (17 антипанських, 13 – про попів, які заблудили від правди, 10 – антицарських, 24 – про бідних і багатих), 41 родинно-побутова казка, 26 легенд і переказів, 11 бувальщин, 12 билиць, 48 анекдотів. Казки становлять більшу частину збірника, є основним його жанром, що дозволяє стверджувати про поповнення скарбниці українського казкознавства та відкриття нових казкових сюжетів і мотивів, які ще не визначені порівняльним показником сюжетів (СУС). З огляду на це, упорядник зробив спробу каталогізації казок, про що інформує в об'єднаному додатку "Примітки. Зміст". Крім назви казки, вказівки на СУС і сторінки, маємо інформацію про збірники, де вперше було подано ним той чи інший текст. Таких одиниць небагато. Тексти переважно у першодруці. Як додаток, збірник має словник маловживаних слів, що значно полегшує прочитання й розуміння глибинного, самобутнього змісту казок чи інших видів народної прози читачами з інших регіонів України.

Ще одним зразком оригінального збірника є Антологія української народної прозової творчості "Калинова сопілка" [10]. Це видання створено на основі однойменної антології 1989 р., проте у новому збірнику подано інші варіанти до сюжетів, взятих із архівних фондів Інституту мистецтва, фольклору та етнографії імені М. Рильського НАН України. Книга адресована вчителям та учням. Ураховуючи цей фактор, тексти подано в літературній редакції. За структурою збірник має такі розділи: казки про тварин (22 од.), фантастичні казки (18 од.), побутові казки та анекдоти (57 од.), небилиці (9 од.), легенди та перекази (54 од.), оповідання (17 од.). У примітках

вміщено паспортизацію текстів (шифр за СУС, ім'я та прізвище записувача, оповідача, місце запису, збірник або архівний фонд тощо), словник маловживаних слів, алфавітний показник творів. Кожен розділ має передмову, що може використовуватися як частина лекції для учнів, але відрізняється "від любительського замилювання народним словом" професійним стислим аналізом того чи іншого жанру. Отже, видання задовольняло і педагогів, і науковців, дозволяючи використовувати тексти відповідно до інтересів користувачів.

Наступне видання, що привернуло увагу своєю оригінальністю, – це "Міжетнічні стосунки в українських народних казках" [16], упорядковане І. Грищенком. У вступному слові вона повідомила про першість задуму такого збірника, що покликаний до життя її теоретичними та практичними студіями. Він містить побутові казки та анекдоти, що друкуються зі збереженням ознак першоджерела. Сюжети представляють різні регіони України, тому що їх взято з 13 збірників (225 од.). Тематика видання стала продовженням наукових інтересів І. Грищенка, що відобразилися в монографії "Міжетнічна фольклорна комунікація в народній прозі" [1], докторській дисертації "Фольклорні когнітивні патерни: міжетнічний полілог у народній прозі України" [2] і наукових статтях. Актуальність збірника казок з етнічними стереотипами українців щодо інших народів пояснюється можливістю порушити питання збереження нашим народом своєї ідентичності, концентрації етносвідомості.

Висновки. Дискурс навколо створення ідеального збірника казок триває й зараз. Згадані у статті видання яскраво ілюструють усі методичні прийоми стосовно способів подання текстів казок і супровідної паспортизації. Внесок М. Левченка в розбудову українського казкознавства полягав у розшифруванні архівів рукописних збірників відомих збирачів фольклору та підпорядкуванні матеріалів уже визнаним методикам компонування збірників казок (зокрема, методики М. Драгоманова). Паспортизація казкових одиниць і детальна інформація про збирачів (С. Руданського та А. Димінського) стали неоціненним внеском до українського казкознавства та зразком для наслідування. Видання кінця ХХ – початку ХХІ ст. вказали на існування генезису збірника казок, його постійне покращення та осучаснення. Такі видання наочно продемонстрували роботу казкознавців, практичний дискурс навколо їхнього функціонального використання. Важливою складовою збірників народних казок залишається й надалі подання додаткової інформації про шифри сюжетів за показниками. Українська казка має вже показник М. Андреева [12], наукові розвідки та збірники казок з елементами показникових систем В. Гнатюка, І. Березовського, М. Зінчука й інших, але й міжнародні аналогічні видання не можна лишати поза увагою. Слушним є вказування шифру казкових сюжетів за СУС та АТУ Л. Мушкетик у монографії "Персонажі української народної казки", що виводить українську казку на міжнародний рівень [17].

Порушена тема дискусії навколо збірників народної прози, зокрема, казкової, дозволяє зробити такі висновки: укладання збірників казок має традиційну методику, що передбачає орієнтування видань на читача й науковця; пошук оригінального облаштування наповнення збірників пов'язаний із особливістю матеріалу (рукописи, архівні фонди, дидактика, рідкісні видання, особисті записи тощо); збірники казок у згаданих вище варіантах придатні для наукового використання (вказівка на шифр сюжету за СУС чи АТУ, детальна паспортизація); на актуальність пошуку методів облаштування збірника казок вказують окремі та вступні статті М. Левченка [14], І. Хланти [19], Л. Дунаєвської [3; 4; 5], І. Грищенка [1; 2] та інших науковців.

Список використаних джерел

1. Грищенко І. В. Міжетнічна фольклорна комунікація в народній прозі / І. В. Грищенко. – К.: ВАДЕКС, 2015.
2. Грищенко І. В. Фольклорні когнітивні патерни: міжетнічний полілог у народній прозі України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук / І. В. Грищенко. – К.: ЛОГОС, 2017.
3. Дунаєвська Л. Ф. Українська народна проза (легенда, казка). Еволюція епічних традицій. / Л. Ф. Дунаєвська. – К.: Бібліотека українця, 1997.
4. Дунаєвська Л. Ф. Українська народна казка / Л. Ф. Дунаєвська. – К.: Вища школа, 1987.
5. Дунаєвська Л. Персонажна система української народної міфологічної прози. Аспекти поетики. / Л. Дунаєвська. – К.: Бібліотека українця, 1999.
6. З живого джерела. Збірник казок у записах українських письменників XIX–XX ст. / Упоряд. Л. Дунаєвська. – К.: Рад. школа, 1990.
7. Івановська О. П. Український фольклор: семантика і прагматика традиційних смислів / О. П. Івановська. – К.: ВПК "Експрес-Поліграф", 2012.
8. Казки та легенди з-під Хустського замку / Упоряд. І. В. Хланта. – Ужгород: ТДВ "Патент", 2016.
9. Казки та оповідання з Поділля: в записах 1850–1860 рр. / Упоряд. М. Левченко. – К.: з друкарні Української академії наук, 1928. – Вип. I–II.
10. Калинова сопілка: антологія української народної прозової творчості / Упоряд., передм., приміт. О. Ю. Бриціної, Г. В. Довженко, С. В. Мишанича. – 2-ге вид., перероб. – К.: Веселка, 1998.
11. Карпенко С. Д. Генеза наукового збірника народних казок / С. Д. Карпенко // Над Віслою і Дніпром. Польща і Україна в європейській перспективі – минуле і сучасне. – Тогун; Київ: Міжнародний науково-освітній консорціум імені Льюїса Фейра, 2019. – Т. 1. – С. 218–227.
12. Карпенко С. Д. Сюжетний показник українських народних казок. За матеріалами фотокопії рукопису М. П. Андреева. / С. Д. Карпенко. – Біла Церква: ТОВ Білоцерківдрук, 2015.
13. Кербеліте Б. Типи народних сказок. Структурно-семантична класифікація литовських народних сказок. / Б. Кербеліте. – М.: Наука, 2005.
14. Левченко М. Збірка подільських казок 1850–1860-х рр. волосного писаря Димінського / М. Левченко // Етнографічний вісник. – 1927. – Кн. 4. – С. 160–172.
15. Малорусские народне предания и рассказы / Свод М. Драгоманова. – К.: Типография М. П. Фрица, 1876.
16. Міжетнічні стосунки в українських народних казках / Упоряд. І. Грищенко. – К.: ЗАТ Миронівська друкарня, 2009.
17. Мушкетик Л. Персонажі української народної казки / Л. Мушкетик. – К.: Укр. письменник, 2014.
18. Сравнительный указатель сюжетов: Восточнославянская сказка / Сост. Л. Г. Барг и др. – Л.: Наука, 1979.
19. Хланта І. До джерел. Фольклористичні статті / І. Хланта. – Ужгород: Патент, 1994.
20. Чубинский П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский Край. – Том 2: Малорусские сказки. – Петербург: Типогр. А. Траншеля, 1878. – 688 с.
21. Karpenko S. Ukrainian fairy tales in the paradigm of traditional and modern research. / Svitlana Karpenko // Theoretical and practical aspects of the development of the European Research Area: monograph / edited by authors. – 2nd ed. – Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2020. – P. 240–257.
22. Thompson S. The types of the folktale. A classification and bibliography. Antti Aarne's "Verzeichnis der Märchentypen" (FFC N № 3). Second revision (FFC 184). – Helsinki: Academia Scientiarum Fennica, 1961.
3. Dunayevska, L. F. (1997). *Ukrayinska narodna proza (legenda, kazka). Evolyuciya epichnykh tradytsiy*. [Ukrainian folk prose (legend, fairy tale). Evolution of epic traditions]. Kyiv: Biblioteka ukrayincy. (In Ukr.)
4. Dunayevska, L. F. (1987). *Ukrayinska narodna kazka*. [Ukrainian folk tale]. Kyiv: Vyshsha shkola. (In Ukr.)
5. Dunayevska, L. (1999). *Personazhna systema ukrayinskoyi narodnoyi mifologichnoyi prozy. Aspekty poetyky*. [Character system of Ukrainian folk mythological prose. Aspects of poetics]. Kyiv: Biblioteka ukrayincy. (In Ukr.)
6. Dunayevska, L. (1990). *Z zhyvogo dzherala. Zbirnyk kazok u zapysakh ukrayinskyyh pysmennykh XIX–XX st.* [From a living source. A collection of fairy tales in the records of Ukrainian writers of the XIX–XX centuries]. Kyiv: Radyanska shkola. (In Ukr.)
7. Ivanovska, O.P. (2012). *Ukrayinskyy folklor: semantika i pragmatyka tradytsiynykh smysliv*. [Ukrainian folklore: semantics and pragmatics of traditional meanings]. Kyiv: VPK "Ekspres-Poligraf". (In Ukr.)
8. Hlanta, I. V. (2016). *Kazky ta legendy z-pid Xustskogo zamku*. [Tales and legends from Khust Castle]. Uzhgorod: TDV "Patent". (In Ukr.)
9. Levchenko, M. (1928). *Kazky ta opovidannya z Podillya: v zapysakh 1850–1860 rr. Vyp. I–II*. [Tales and stories from Podolia: in the records of 1850–1860]. Vsp. sl., peredmov A. Lobody. – Kyiv: z drukarni Ukrayinskoyi Akademiyi Nauk. (In Ukr.)
10. Bricyna, O.Yu., Dovzhenok, G. V., Myshanych, S.V. (1998) *Kalynova sopilka: antologiya ukrayinskoyi narodnoyi prozovoyi tvorchosti*. [Kalynova sopilka: anthology of Ukrainian folk prose]. 2-ge pereroblene vydannya. Kyiv: Veselka. (In Ukr.)
11. Karpenko, S.D. (2017). *Heneza naukovoho zbirnyka narodnykh kazok* [Genesis of a scientific collection of folk tales]. Nad Visloiu i Dniptom. Polshcha i Ukraina v yevropeiskii perspektivi – mynule i suchasne. Tom 1. Torun – Kyiv. (In Ukr.)
12. Karpenko S. D. (2015). *Syuzhetnyy pokazhchyk ukrayinskyyh narodnykh kazok*. [Plot index of Ukrainian folk tales]. Za materialamy fotokopiyi rukopysu M. P. Andreyeva. Bila Cerkva: TOV Bilocerkiivdruk. (In Ukr.)
13. Kербелите, B. (2005). *Typy narodnykh skazok. Strukturo-semanticheskaya klassifikatsiya lytovskyyh narodnykh skazok*. [Types of folk tales. Structural and semantic classification of Lithuanian folk tales]. Moskva: Nauka. (In Russ.)
14. Levchenko, M. (1927). *Zbirka podilskyyh kazok 1850–1860-x rr. volosnogo pysarya Dymynskogo*. [Collection of Podolsk fairy tales of 1850–1860s by the village clerk Dymynsky]. Etnografichnyy visnyk. Kn. 4. S. 160–172. (In Ukr.)
15. Dragomanov, M. (1876). *Malorusskyye narodne predaniya y rasskazy*. [Malorussian folk tales and stories]. Kyiv: Typografyya M.P. Frycza. (In Russ.)
16. Gryshchenko, I. (2009). *Mizhetnichni stosunki v ukrayinskyyh narodnykh kazkax*. [Interethnic relations in Ukrainian folk tales]. Kyiv: ZAT Myronivska drukarnya. (In Ukr.)
17. Mushketyk, L. (2014). *Personazhi ukrayinskoyi narodnoyi kazky* [Characters of Ukrainian folk tales]. Kyiv: Ukrayinskyy pysmennyk. (In Ukr.)
18. Barag, L. G., Berezovskiy, Y. P., Kabashnikov, K. P., Novykov, N. V. (1979). *Sravnitelnyy ukazatel syuzhetov: Vostochnoslavianskaya skazka*. [Comparative index of plots: East Slavic fairy tale]. Leningrad: Nauka. (In Russ.)
19. Hlanta, I. (1994). *Do dzheryl. Folklorystychni statti* [To the sources. Folklore articles]. Pyslyamova J. Fedasa. Uzhgorod: Patent. (In Ukr.)
20. Chubinskij, P. (1878). *Trudy etnografichsko-statisticheskoy ekspedicii v Zapadno-Russkij Kraj*. [Proceedings of the ethnographic and statistical expedition to the West Russian Territory]. Tom 2: Malorusskie skazki. Peterburg: Tipogr. A. Transhelja.
21. Karpenko, S. (2020). *Ukrainian fairy tales in the paradigm of traditional and modern research*. Theoretical and practical aspects of the development of the European Research Area: monograph / edited by authors. 2nd ed. Riga: "Baltija Publishing".
22. Thompson, S. (1961). *The types of the folktale. A classification and bibliography*. Antti Aarne's "Verzeichnis der Märchentypen" (FFC N № 3). Second revision (FFC 184). Helsinki: Academia Scientiarum Fennica.

Надійшла до редколегії 01.04.21

Svitlana Karpenko, PhD in Philology, Associate Professor
 ORCID: 0000-0003-0700-2036
 e-mail: svitlanka_nova@ukr.net
 Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, Ukraine

TO THE DISCOURSE OF CONCLUDING A COLLECTION OF FAIRY TALES: TRADITION AND SEARCH FOR ORIGINALITY

The issue of compiling a collection of fairy tales has not lost relevance since the publication of "Notes on Southern Russia" by P. Kulish. For a long time, the method of fixing and options for ways to present to readers a folk tale as a folk genre were formed. The article provides a structural analysis of some of these publications in order to clarify the mandatory and variable components of collections of folk tales, as well as the possibility of their further use. One of the important indicators of certification of fairy tales is the establishment of their codes, in accordance with the international indicators of motives (SUS and ATU). This issue is being resolved. The vast majority of modern storytellers try to study the so-called "white spots" of science, to promote the publication of academic or private archives.

The article highlights the works of scholars of the early and late 20th century, as well as contemporaries in order to trace the genesis of the issue of perfection of folk prose. In particular, the publication of M. Levchenko's fairy tales "Fairy tales and stories from Podillya: in the records of 1850–1860" (1928), L. Dunaevskaya "From a living source. Ukrainian Folk Tales in Records, Traditions and Publications of Ukrainian Writers" (1990), I. Khlanta "Fairy Tales and Legends from Khust Castle" (2016), I. Gryshchenko "Interethnic Relations in Ukrainian Folk Tales" (2009), "Kalinova flute: an anthology of Ukrainian folk prose" (1998) O. Britsina, G. Dovzhenok, S. Myshanych. Emphasis is placed on the use of not only archival funds, but also modern folklore records, which testifies to the life of the fairy-tale tradition of our people. Aspects of the use of methods of historical and comparative schools in order to arrange collections of folk tales, their universal use are traced.

Keywords: folk tale, Ukrainian fairy tale studies, collection of fairy tales, index of fairy tale types, scientific discourse.